

TĖVO IR DUKTERS RYŠIO RESTAURAVIMO GALIMYBĖ HÉLÈNE CIXOUS KŪRINIUOSE VIDUJE IR TAIGI, MANO TĖVO LAIŠKAI

Neringa Mikalauskiė

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto
Prancūzų filologijos katedros doktorantė

Straipsnyje analizuojama dukters ir tėvo ryšio restauravimo galimybė Hélène Cixous romanuose *Viduje* (*Dedans*, 1969) ir *Taigi, mano tėvo laišakai* (*Or, les lettres de mon père*, 1997). Viena iš Cixous kūrybos tyrėjų Laura Cremonese studijoje *Dialectique du masculin et du féminin dans l'œuvre d'Hélène Cixous* skiria tris Cixous kūrybos periodus: iki 1975 metų *La Jeune Née* pasirodymo, kai daugiausia dėmesio buvo sutelkta į tėvo ir mylimojo įvaizdžius (*Le Prénom de Dieu*, *Dedans*, *Le Troisième Corps*, *Les Commencements*, *Tombe*); iki 1982 metų romano *Limonade tout était si infini* pasirodymo, kur ėmė dominuoti moteriškos figūros; ir trečiąjį, kur susitelkiama ties teatro tematika ir šandienos kultūros problemomis. Papildant Cremonese skirstymą (jis pateiktas 1997 metais), galima išskirti ketvirtą Cixous kūrybos periodą – nuo 1999 metų, t. y. romano *Osnabriukas* išleidimo, kai Cixous kūryboje išryškėjo tendencija vaizduoti motinos ir dukters santykius ir šio ryšio transformacijas¹.

Motinos ir dukters atveju pagrindinė kalbos funkcija yra atskirti ir vėliau – sujungti, o ryšį su tėvu per kalbą bandoma restauruoti. Šiame straipsnyje daroma prielaida, kad Cixous tekstuose dukters ir tėvo ryšys (kaip dukters ir motinos) kuriamas būtent per kalbą – tiek šneka, tiek užrašyta ir literatūriškai apdorotą tekstą, tačiau santykis yra kitoks nei motinos ir dukters, ir tai lemia Cixous biografijos faktai.

Cixous kūryba remiasi autobiografinėmis detalėmis: motina iki savo mirties tiesiogiai dalyvavo dukters gyvenime, o tėvo

dukters ryšio transformacija Hélène Cixous kūriniuose *Osnabriukas* ir *Eva vaduojasi*², kuriame aptarta ir jos kūrybos percepcija Prancūzijoje ir kitose užsienio šalyse bei Lietuvoje. Susipažinus su Cixous tekstus analizuojančia prancūzų tyrėjų medžiaga ir konstatavus, jog, nepaisant didžiulio dėmesio kalbos, lyčių skirtumo ir „moteriško rašymo“ problematikai, beveik nėra jų, kaip grožinių tekstų, analizių ir interpretacijų, tad straipsnyje buvo stengiamasi parodyti, jog šios autorės tekstai yra įdomūs kaip šandienės grožinės literatūros, reprezentuojančios žanrų sintezę, pavyzdžiai.

Aptarus motinos ir dukters ryšio aspektus kūriniuose *Osnabriukas* (*Osnabrick*, 1999) ir *Eva vaduojasi* (*Ève s'évade*, 2009), straipsnyje buvo padaryta išvada, jog Cixous tekstai, atsiradę teorijų, biografijos faktų ir fikcijos sankirtoje, jungiasi cikliniu principu: nuo juslinės patirties einama prie žodinės, o nuo žodinės – prie užrašytos, kuri galiausiai tampa menine kūryba.

¹ 2011 m. „Literatūros“ žurnale Nr. 4 buvo publikotas Neringos Mikalauskiėns straipsnis „Motinos ir

Hélène neteko būdama dešimties metų, kai jis mirė susirgęs tuberkulioze. Cremonese teigia, kad tėvo netektis ir aplinka, kurioje Hélène praleido vaikystę ir paauglystę (Oranas, Alžyras), padarė lemiamą įtaką jos, kaip kūrėjos, formavimuisi². Šie išgyvenimai tapo pagrindu pirmajam Cixous romanui *Viduje (Dedans, 1968)*, apdovanojamam Médicis premija. Beveik po dvidešimties metų išleistas romanas *Taigi, mano tėvo laiškas* ne tik pratęsia tėvo paveikslą restauravimo temą, bet ir galutinai įtvirtina prielaidą, kad pasakotojos ir tėvo santykis iš esmės priklauso ne nuo konkrečių restauruojamojo žmogaus paliktų ženklų, bet nuo to, kaip įžodinami atminties fragmentai, kurie vėliau tampa fikcija – grožine kūryba.

Teorinės priegijos: psichoanalitinės literatūros kritikos metodas

Cixous kūrybos analizės pagrindas – kūrybiškai pritaikytas psichoanalitinės literatūros kritikos metodas, remiantis pamatinėmis Jacques'o Lacano teorijos tezėmis.

Vienas iš pagrindinių Lacano asmenybės teoriją iliustruojančių tekstų – straipsnis *Le séminaire sur „La Lettre volée“ (Seminaras apie „Pavogtą laišką“)*, 1956). Jame ieškoma įrodymų, kad pasąmonės struktūra yra tapati kalbos struktūrai. Anot Lacano, subjektas, pasidalijęs į sąmoningą *ego* būseną ir nesąmoningus, nuslopintus troškimus, egzistuoja kalbos pasaulyje: daiktai tampa egzistuojantys tik tuomet, kai yra šifruojami, simbolizuojami ar įvar-

dijami. Subjektas yra kalbos poveikio rezultatas ir pasirodo tik kaip savo mąstymo objektas. Taigi Lacano tyrimų objektas yra ne iracionalūs potraukiai, kurie iš esmės yra nepasiekiami analizei, bet tiriamo paciento kalba, kurioje atsispindi pasąmonėje vykstantys procesai.

Lacanas parodo, kaip sukuriama signifikantų grandinė, kurią apibrėžia tam tikras kartojimosi automatizmas [*l'automatisme de répétition*]. Jo padariniai subjektui yra jį apibrėžiantys psichinės veiklos rezultatai arba, kitaip tariant, gynybos mechanizmai – pašalinimas [*la forclusion*], išstūmimas [*le refoulement*³] ir neigimas [*la dénégation*]. Pašalinimas reiškia, kad simbolinėje plotmėje, t. y. kalboje nelieka neigiamo turinio potyrių, jie gali pasirodyti nebent haliucinacijomis. Išstūmimas – tai gynybos mechanizmas, kai nerimą keliantys vaizdiniai ir mintys yra išstumiami į nesąmoningą sritį, tačiau išstumtasis turinys nuolatos stengiasi koku nors pavidalu patekti į sąmonę, dažnai – per sapnus ar kalbos riktus. Neigimas – tai gynybos mechanizmas, kai mintys ar jausmai sąmonę pasiekia prieštaravimu. Anot Lacano ir kitų psichoanalitikų, tiek tiesos atidėjimas, tiek troškimų išstūmimas gali turėti neigiamą poveikį asmenybei. Straipsnyje bandoma pažvelgti į šių mechanizmų veikimą literatūros kūriniuose ir atsekti, kiek įtakos jie turi (jeigu turi) Cixous kuriamam tėvo paveikslui formuotis.

Kurdamas savo teoriją, Lacanas remiasi žodžio daugiareikšmiškumu ir siužeto,

² Laura Cremonese, *Dialectique du masculin et du féminin dans l'oeuvre d' Hélène Cixous*, Paris: Didier Érudition, 1997, 47.

³ Lietuviški terminai nėra visai tikslūs. Psichoanalizės žodyne (Stig Fhanér, *Psichoanalizės žodynas*, Vilnius: Aidai, 2005) verčiama kaip „pašalinimas“, bet tiksliau turbūt būtų „nuslopinimas viduj“.

kurį formuoja tam tikros pašamonės struktūros, seka. Jo analizuojamo Edgardo Alano Poe apsakymo „Pavogtas laiškas“ pavadinimas į prancūzų kalbą verčiamas *La Lettre volée – la lettre* prancūzų kalba reiškia ir raidę (pirmoji reikšmė), ir laišką (antroji). Tad pavadinimą galima versti ir „Pavogtas laiškas“, ir „Pavogta raidė“. Pasakojimas apie pavogtą laišką parodo signifikanto judėjimo kelią: apsakymo schemą lemia pasikartojantis veiksmas, kurį, anot Lacano, reikia atpažinti kaip pasikartojimų automatizmą [*un automatisme de répétition*], reguliuojantį subjekto veiksmus ir tiesiogiai susijusį su kalba.

Laiškas (raidė) yra kalbos objektas, kurio savininkas negali būti galutinai nustatytas: viena vertus, jis priklauso tam, kuris jį parašė, t. y. siuntėjui, nes jo yra sukurtas, kita vertus – adresatui-gavėjui, kuriam skirtas. Nei teksto parašymo ir išsiuntimo, nei jo gavimo ir perskaitymo veiksmas neužtikrina visiškos nuosavybės teisės. Adresantas ir adresatas yra tik laikini pranešimo, kuris cirkuliuoja kalbinėje erdvėje, turėtojai. Laiško turinys nežinomas. Gavėjas negali leisti, kad apie laiško egzistavimą sužinotų tas, su kuriuo šį gavėją sieja socialinis statusas, nes nuo to priklauso gavėjo saugumas. Vadinasi, nors pats laiško turinys nežinomas, svarbi kompromitavimo baimė. Pavogtas laiškas gali kompromituoti. Analogiškai „kompromituoti“ – kelti grėsmę, kad išjudins, sugriaus legitimuotą kalbos sistemą – gali „ne vietoje“ atsidūrusi raidė, pavyzdžiui, korektūros klaida ar kalbos riktas, žymintys nerimą kėlusio išstumtojo turinio grįžimą.

Lacano kontekste „pavogtas laiškas“ gali būti suvoktas kaip objektas, kuris nukrypo, atitolo nuo vietos, kurioje buvo

anksčiau. Laiškas yra *nukreiptas*, jo kelias – pailgintas. Lacanas primena ir pašto terminą – laiškas „atidėtas“, t. y. laukia savo valandos [*la lettre en souffrance*]. Tai svarbu analizuojant Cixous kūrinį *Taigi, mano tėvo laiškai*, kur laiškai pasiekia adresatę po keturiasdešimties metų nuo juos parašiusiojo mirties.

Lacanoi nesvarbu, *ką* žymi raidė, svarbi jos savybė nuolatos slysti iš vienos vietos į kitą, kaip laiškas keliauja iš rankų į rankas niekam nepriklausydamas. Kalbos esmė yra redukuojama iki vienos raidės išraiškos, kuri gali leisti aplinkkeliu būtent todėl, kad šis aplinkkelis jai būdingas kaip signifikatui. Raidė-laiškas keliauja *savo* keliu, siejasi su *savo* vieta, kaip laiškas turi išsiuntimo vietą ir paskirties vietą. Jo trajektorija – dar ne siužetas, bet kontūras, kuriuo remiantis siužetas kuriamas. Toks cirkuliuojimas ir yra valdantis principas.

Lacano analizės esmė – parodyti, kad, plėtojant siužetą, būtent raidė-laiškas ir jo aplinkkelis valdo subjektų pasirodymą ir vaidmenis. Laikinas laiško įgijimas (arba neturėjimas) nulemia subjekto vietą: „Signifikanto persitūmimas [*déplacement*] determinuoja subjektus – jų veiksmus, likimą, ko nors atsisakymą, apakimą, sėkmę ir lemtį – nepaisant jų įgimtų gabumų ir socialinių įgūdžių, neatsižvelgiant į charakterį ar į lytį. O paskui signifikantą, kaip ginklai ar amunicija, nori nenori geri ar blogi norai seks visa tai, kas priklauso psichologijai.“⁴ Taigi subjektas pats tampa laiško-raidės pavaldiniu: jis priklauso nuo kalbos, bet ypač – nuo diskurso, t. y. apsi-

⁴ Jacques Lacan, „Seminaras apie E. Po „Pavogtą laišką“, *XX amžiaus literatūros teorijos. I dalis*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011, 393.

keitimo žodiniiais pasakymais. Pavaldumo santykis, susiejęs subjektą su raide-laišku, lemia ir subjekto vietą pasakojamoje istorijoje. Tai ne subjektas įsakinėja, perduoda, nukreipia ar suteikia reikšmę raidei-laiškui, bet pats yra pajungtas [*assujetté*] signifikanto įstatymui. Laiško autorius neturi galios: laiškas turimas, bet ne savininko teisėmis, jis nebeprisklaido niekam – nei siuntėjui, nei adresatui.

Psichoanalitiniame skaitymui svarbus subjektų skyrimas pagal lytį. „Viskas tampa aiškiau, jei laiškas reiškia „falą“ ar „didelį moters kūną“ (tapatinamą su falu arba simbolizuojantį falą, kurio nėra): abi scenos struktūriškai atkuria Edipo istoriją, kurios centre – kastracijos kompleksas“⁵. Taip moteris simboliškai tampa laikina falo turėtoja, o paskui jo netenka. Gražinti laišką į teisingą kelią, teigiant, kad jo trajektorija – linija, tai ištaisyti nuokrypį, paklusti tvarkai ir normai, o atidengti laiško-raidės paslaptį reiškia atskleisti tiesą ir taip priartėti prie gyvenimo ir mirties kategorijų, simboliškai įgyjant nemirtingumą. Net ir sukarpytas į smulkius skutelius, įgytas objektas vis tiek lieka laišku-raide, idealiu pranešimo [*message*] pernešėju: „...mūsų tikslas nėra iš viso to kurti subtilius ryšius, mes nesiūlome painioti raidės su dvasia net tada, kai gauname ją per dvelksmą, mes tikrai pripažįstame, jog viena užmuša, kai kita suteikia gyvybę tiek, kiek signifikantas – galbūt jau pradodate tai suvokti – materializuoja mirties instanciją.“⁶ Signifikantas materialus, tačiau šis materialumas

⁵ Marcelle Marini, „Psichoanalitinė kritika“, *Literatūros analizės kritinių metodų pagrindai*, Vilnius: Baltos lankos, 1998, 69.

⁶ Jacques Lacan, 2011, 386.

ypatingas [*singulière*] dėl daugelio dalykų, pirmiausia – dėl atsparumo skaidymui. Jo nedalomumas kuria iliuziją, jog tu, kas vientisa, galima pasitikėti.

Straipsnyje analizuojamuose Cixous kūrinuose psichoanalitinės Lacano idėjos reiškiasi neigiamo turinio prisiminimų išstūmimu kuriant idealizuotą tėvo paveikslą (*Viduje*) ir nerimu, kad tie prisiminimai gali grįžti perskaičius „atidėtuosius“ tėvo laiškus (*Taigi, mano tėvo laišškai*) ir destabilizuoti pasakotojos asmenybę. Kita vertus, Cixous tekstų analizė parodo, kad šie mechanizmai gali būti išnaudoti konstruktyviai: tapti pagrindu meno kūriniai atsirasti.

Prarastojo rojaus būseną ir idealizuoto tėvo paveikslas *Viduje*

Viduje (1968) – pirmasis Cixous romanas. Jį sudaro dvi dalys: pirmojoje pasakotoja yra Alžyre gyvenanti dešimties metų mergaitė, kurios tėvas ką tik mirė. Antrojoje dalyje pasakotoja po dvidešimties metų grįžta į vaikystės miestą, kad iš naujo atrastų šią netektį primenančias vietas ir ten dvasiškai susitiktų su mirusiu tėvu. Cremonese teigia, kad „*Viduje* yra ilga, poetiška, švelni meilės daina prarastam tėvui, mirusiam trisdešimt devynerių metų, kai autorė dar išgyveno nerūpestingą ir laimingą vaikystę, buvo nepajėgi apsaugoti nuo šios tragedijos ir mirties, ypač skaudžios todėl, kad buvo netikėta“⁷. Tad tėvo paveikslas šiame kūrinyje idealizuojamas, dėliojamas ne tik iš vaikystės prisiminimų, bet ir iš svajonių, metaforų, įsivaizduojamų situacijų, į kurias protagonistė save projektuoja

⁷ Laura Cremonese, 1997, 83.

tam, kad prisitaikytų prie naujų taisyklių pasaulyje, kuris jai staiga apsvirtė.

Romano *Viduje* pasakojimas apibrėžiamas remiantis universaliu erdvės suvokimu. Įžangoje pasakotoja įrašo savo kaip žmogaus gyvenimą į amžinąjį gamtos ciklą: „Saulė leidžiasi, mums pradėdant gyventi, ir pakyla baigiant. Aš gimiau rytuose, miriau vakaruose. Pasaulis yra mažas, o laikas trumpas. Aš esu viduje. Tačiau mirtis yra tokia pat stipri kaip gyvenimas. O gyvenimas yra stipresnis už mirtį, ir aš esu viduje. Tačiau Dievas yra stipresnis už gyvenimą ir už mirtį. Sako, kad gyvenimas ir mirtis yra kalbos valdžioje. Savo pragaro sode aš rikiuoju žodžius.“⁸ Tai mitinis sąvęs matymas universalių kategorijų lauke.

Erdvė čia organizuojama dvigubos opozicijos principu: viduje / išorėje, aukštai / žemai. Viduje – šeimos erdvė, namai, sodas, namo vidus, tėvų kambarys ir pasakotojos lova. „Namai nebuvo atsitiktinumas. Aš buvau viduje, nes to norėjo mano tėvas, jis padėjo mane kambaryje gerai žinodamas, ką daro, jis nesuklydo (...)“⁹ Tėvas išrinko namus, sukasė žemę aplink juos ir pasodino sodą – daržoves, gėles ir medžius, kad šeima galėtų džiaugtis visomis „gyvenimo gėrybėmis“. Namai buvo

prieglobstis, kurį su išore siejo pagrindinis įėjimas (pro ten tėvas paprastai grįždavo). Simboliška, kad jo durų raktą turi ir pasakotoja. Šie namai vadinami Dievo Ranka („La Main de Dieu“).

Anot pasakotojos, kurti namus buvo tėvo misija, kurią pabaigęs jis mirė. Tarp šių įvykių ji pastebi tam tikrą priežastingumo ryšį: vartoja prieveiksmį „tada“ (*alors*): skyrius apie namų steigimą ir tvarkymą baigiamas fraze iš naujos eilutės: „Tada jis mirė.“¹⁰

Išorės erdvė yra priešiška. Namas mergaitei atrodo apsuptas „penkiasdešimties tūkstančių“ priešų ir tik vielinė tvorelė, kuria ji aptvėrė savo erdvę, kliudo jiems įeiti. Tai ne tiek išorės baimė, kiek atsakymas pripažinti pasaulį, kuriame tėvui jau nebėra vietos, kuriam ji yra tapusi „mirties dukra“. Viduje yra prisiminimai ir tėvo buvimo ženklai (lova, kurioje jis praleido paskutines gyvenimo valandas), kurie asocijuojasi su meile ir gerove. Išorėje – abejingumas, pavojus, blogis. Bet ši opozicija trapi ir nevienareikšmė. Tėvui mirus, vidus tampa „pragaro sodu“, kur sklando mirusiųjų žodžiai, o ji pati sėdi „ugnies soste“¹¹.

Tėvo paveikslas kuriamas iš pačių elementariausių vaiko akimis regimų detalių: „Mano tėvas buvo jaunas vyras, elegantiškas ir rimtas, šviesiu kostiumu, ir tada, kai užduodavau jam esminius klausimus, jis augdavo tol, kol jo skrybėlė paliesdavo dangų, bet aš nesijausdavau pralenkta. Iš to susidarydavau nuomonę, kad ir aš turėčiau augti jo akyse, bet nesiekiau tuo

⁸ Hélène Cixous, *Dedans*, Paris: Éditions Bernard Grasset, 1969, 9 („Le soleil se couchait à notre commencement et se lève à notre fin. Je suis née en orient je suis morte à l'occident. Le monde est petit et le temps est court. Je suis dedans. On dit que l'amour est aussi fort que la mort. Mais la mort est aussi forte que l'amour et je suis dedans. Et la vie est plus forte que la mort, et je suis dedans. Mais Dieu est plus fort que la vie et la mort. On dit que la vie et la mort sont au pouvoir de la langue. Dans mon jardin d'enfer les mots sont mes fous.“).

⁹ *Ibid*, 71 („La maison n'était pas un accident. J'étais dedans parce que mon père l'avait voulu, il m'avait mise dans la chambre en sachant bien ce qu'il faisait, il ne se trompait pas...“).

¹⁰ *Ibid*, 72 („Alors il était mort“).

¹¹ *Ibid*, 9.

įsitikinti, nes mudu buvome kartu.¹² Tai rodo, kad mezgasi lygiaverčiai santykiai. Anot pasakotojos, tuo metu ji nežinojusi visko, ką žino tėvas, bet jautusi, kad laikui bėgant tai sužinos: „Nežinojau visko, ką mano tėvas buvo išmokęs. Bet tai buvo tik laiko klausimas; taigi aš turėjau amžinybę. Būdama centre, aš galėjau viską. Aš galiu viską.“¹³ Taigi, būdama „viduje“, apsupta namų ir artimų žmonių („Aplink mane buvo mano tėvas, mano motina, brolis ir aš, ir aplink mus buvo šeima, o paskui jau daugybė priešų“¹⁴), ji jautėsi saugiai.

Cremonese teigia, kad opozicija viduje / išorėje yra psichologinė, o opozicija žemai / aukštai – metafizinė, ji „atitinka Rojaus ir Pragaros suartėjimą, bedugnę tarp laimės ir nelaimės. Aukštis, pozityvi laisvės ir galios erdvė, yra tėvo sritis“¹⁵. Tėvui mirus, opozicijos nebelieka, bet nebelieka ir aiškios pasaulio struktūros. Modelis pažeistas, tačiau galima jį iš naujo atkurti, pasitelkiant literatūrinę išmonę. Tai Cixous daro ir romane *Viduje*. Pasakojime nerasiame nieko, kas reprezentuotų neigiamą tėvo asmenybės dalį, ir tai leidžia daryti prielaidą, jog šiame kūrinyje itin stipriai veikia išstūmimo mechanizmas: tikrieji pasako-

tojos prisiminimai lieka nesąmoningojoje sferoje ir pasireiškia nebent netiesiogiai: apibendrintu suvokimu, jog po tėvo mirties net ir vidinė erdvė – namų zona – tapo nesaugi.

Laiškas kaip tėvo atributas

Cixous kūrinyje *Taigi, mano tėvo laišakai*¹⁶ tėvo paveikslas kuriamas per pasakotojos santykį su išlikusiais tėvo laiškais. *La lettre* (laiškas / raidė) psichoanalitinėje Lacano teorijoje yra vienas iš pamatinių žodžių, kurio dvilypės reikšmės pagrindu iliustruojama subjekto priklausomybė kalbos struktūrai ir gebėjimas išlikti.

Lacanas teigia, kad laiško priklausomybė siuntėjui arba adresatui yra ginčytina, nes jų rankose laiškas atsiduria laikinai. Cixous kūrinyje laiškų siuntėjas yra jos tėvas, o pirmoji gavėja – jo sužadėtinė, būsimoji pasakotojos motina. Tėvas jai rašydavo kiekvieną dieną pažymėdamas laiškų datą: „Jis jai rašo kasdien ir kasdien išsiunčia laškus, juos datuodamas, pažymėdamas dieną ir metus arabiškais skaitmenimis, o mėnesį – romėnišku, jis pažymi net valandą, nes gydytojas turi kontroliuoti gyvenimo laiką, remtis laišku kaip jausmo simptomu.“¹⁷ Tačiau tikrą-

¹² *Ibid*, 31 („mon père était un jeune homme élégant et grave, en costume clair, et tandis que je lui posais les questions essentielles il grandissait, jusqu'à ce que son chapeau touche le ciel, mais sans que je me sente dépassée. J'en concluais que je devais aussi crôître à ses yeux, mais je ne cherchais pas à m'en assurer, puisque nous étions ensemble.“)

¹³ *Ibid*, 30 („Je ne savais pas tout ce que mon père avait appris. Mais ce n'était qu'une question de temps; or moi j'avais l'éternité. Au centre je pouvais tout. Je peux tout.“)

¹⁴ *Ibid*, 31 („Autour de moi il y avait mon père, ma mère, mon frère et moi, et autour de nous il y avait la famille, et ensuite la masse des ennemis“)

¹⁵ Laura Cremonese, 1997, 86.

¹⁶ Originalus pavadinimas yra *Or, les lettres de mon père*. *Or* prancūzų kalboje yra fonetiniai homonimai: 1) daiktavardis *or* yra „auksas“ ir 2) dalelytė *or* verčiama „na, taigi, vadinasi; bet, tačiau“. Šį visiškai atsitiktinį sutapimą Cixous paverčia prasminiu, kaip ir daugelį panašiai ar taip pat skambančių žodžių, tad kūrinio pavadinimas – tą pažymi ir Cremonese bei kiti tyrėjai – gali apimti visas reikšmes: galima versti ir kaip sustiprinamąjį atspalvį turinčią dalelytę „taigi“, ir kaip aukso metaforą: *Auksas, mano tėvo laišakai*. Taip pat pripažįstama, jog *or* gali turėti Cixous gimtojo miesto Orano pirmojo skiemens prasminį atspalvį.

¹⁷ Hélène Cixous, *Or, les lettres de mon père*, Paris: Des Femmes, 1997, 72 („Il lui écrit tous les jours, et il

ja laiškų gavėja tampa ne motina, kuri jų net neperskaito (to priežastis nežinoma, nes kuriamam romano siužetui nedaro įtakos), o pasakotoja: dėžutė su tėvo laiškais ją pasiekia po keturiasdešimties metų nuo tėvo mirties. Dėžutėje laiškų yra apie kelis šimtus (pasakotoja tiksliai nežino kiek, šis skaičius įvairuoja: penki ar šeši šimtai). Jų gavimo faktas leidžia pasakotojai suvokti, jog perskaičiusi laiškus pažintų kitokį tėvą, nei buvo susikūrusi mintyse: „Keturiasdešimt metų gyvenau su savo asmeniniu tėvu, kuris priklausė tik man, kurį atkūriau išskaidytą, pakylėtą. Ir štai atsibundu prie savo šeimos dykvietės durų. Galinė stotelė. Tai didžiulis įvykis, grėsmė, tykanti manęs. Ir tyliai skambanti, skambanti kaip prisikėlimo varpas. Mano tėvo laišakai nebuvo dingę, bet metų metus glūdėjo mano brolio rūsyje, aklinoje tamsoje. Niekas neprisiskverbė.“¹⁸ Taigi pasakotoja nėra pirmoji laiškų adresatė. Adresate ji tampa paveldėjimo būdu: „Tačiau šiandien pasirodę jie kreipiasi būtent į mane.“¹⁹ Tai, atsižvelgiant į naujai gautą informaciją, turėtų pakeisti jos vaikystėje susikurtą ir kūrinyje *Dedans* išskleistą tėvo paveikslą.

envoie les lettres tous les jours, en datant chaque lettre, le jour et l'an en chiffre arabe, le mois en chiffre romain et il indique l'heure aussi, car il est médecin le temps de la vie doit être surveillé, il faut suivre une lettre un symptôme un sentiment.“)

¹⁸ *Ibid*, 32, 33 („J'ai vécu quarante ans avec mon père personnel à moi réservé par moi recréé décomposé, relevé. Et voici que je me réveille à la porte de mon désert familial. Terminus. C'est un événement immense menaçant qui me guette. Et bruyant silencieusement bruyant comme un tocsin de résurrection. Elles n'étaient pas perdues les lettres de mon père, mais pour des siècles tapies dans l'obscurité sans lumière de la cave de mon frère. Rien n'a percé.“)

¹⁹ *Ibid*, 42 („Mais aujourd'hui c'est à moi que leur apparition s'adresse.“)

Kūrinyje *Taigi, mano tėvo laišakai* pasakotoja teigia, kad jos susikurtas tėvo paveikslas niekada nebūdavo pilnas. Jis grįždavo per prisiminimus, bet tie prisiminimai būdavo fragmentiški, todėl keldavo skausmą: „...kiekvieną kartą sugrįždamas tėvas kentėdavo tai, ką kenčia vaiduokliai, kurie neturi galimybės grįžti pilni. Štai šitam trūksta pusės istorijos. Štai šis grįžta be vaikystės, šis – be kairės kojos.“²⁰ Anot Lacano, kūno fragmentacija yra tam tikra subjekto agresyvumo išraiška, įvaizdintoje plotmėje pasireiškianti suskaidyto kūno vaizdiniais [*imagos du corps morcelé*] – kastracijos, kūno žalojimo, luošinimo, naikinimo, suskaldymo, išnarstymo, išskrodimo, susprogdinimo²¹. Simbolinėje plotmėje šis subjekto agresyvumas transformuojamas į vizijas ir dažnai tampa menų pagrindu. Kaip pavyzdį pateikdamas Jérôme'o Boscho kūrybą, Lacanas teigia, jog dailininko paveiksluose dominuoja pirminė oraliųjų ir analinių organų autoskopija, įgijusi pavidalus demonų, išnyrančių pro bedugnių, į kurias stumiami pasmerktieji, vartus: „(...) tai yra pirmieji žmogaus agresyvumo, duoto kaip jo paties *Gestalt*, rodmenys, turintys simbolinę išraišką, taip pat kaip ir ne mažiau žiaurūs pramonės srityje gaminami ginklai.“²² Literatūra psichoanalizėje taip pat priskiriama simbolinės plotmės veikimo zonai, tad galima teigti, jog subjekto agresyvumas Cixous kūrinyje *Taigi, mano*

²⁰ *Ibid*, 47 („à chaque retour mon père souffrait ce que souffrent les fantômes qui n'ont pas la chance de revenir complets. A celui-ci il manque la moitié de l'histoire. Celui-ci revient sans enfance, celui-ci sans jambe gauche.“)

²¹ Jacques Lacan, „L'agressivité en psychanalyse“, *Écrits I*, Paris: Éditions du Seuil, 1966, 105.

²² Jacques Lacan, *Le stade du miroir comme formateur de la fonction du Je*, 1966, 95.

tėvo *laiškai* reiškiasi pasakotojos vizijomis apie fragmentuotą tėvo paveikslą.

Esminė tėvo savybė pasakotojai yra jo kalba: „Mano tėvas grįždavo netekęs savo kalbos. Liepdavau jam kalbėti su manimi prancūziškai. Nežinojau ir dabar dar nežinau, kokia buvo ta jo kalba.“²³ Tad, pasitelkiant Lacaną, galima teigti, jog būtent kalba, arba komunikacijos sistema, ir yra svarbiausia asmenis siejanti jungtis.

Pasakotojos ir tėvo santykis nėra pagrįstas vien prisiminimais. Iki laiškų gavimo jis buvo aktualizuojamas ir per sutapatinimą, ir per susitapatinimą: „Šiandien, kaip ir visus tuos penkiasdešimt metų, ji [motina – N. M.] deda man valgių jo vietoje, ji patarnauja mano tėvui, tai ji, mane, savo vyrą ji maitina. Iki šiol tikėjau, kad mane.“²⁴ Simbolinis jos pačios susitapatinimas su tėvu vyksta per kalbą, tiksliau – kalbos padargus: „Mąstau apie užmirštus vardus, apie išsižadėjimus, apie kitiems paaukotus kūnus ir sielas, apie gyvųjų ir mirusiųjų sunaikinimą, įvykdytą šeimos narių, neatidžius ir galutinius pašalinimus, palaidojimus vietoje, pašalinimus, surakintas lūpas, jauną vyrą, kurio niekada nevadinau vardu ir kuris sunkiai kvėpavo gulėdamas ant sofos. Man skauda jo gerklę, ir aš negaliu tam sukliudyti. Žoržo gerklę. Man jo angina.“²⁵ Toks susitapatinimas su

sergančiu tėvu vaikystėje ir vėliau primena realizuotą edipinę situaciją: realybe tapusias vaiko fantazijas užimti tėvo vietą, šiam mirus. Tačiau Edipo kompleksui būdingus išgyvenimus vaikai patiria ketvirtaisiais – penktaisiais gyvenimo metais, o pasakotoja neteko tėvo būdama vienuolikos, tad būtent šiame amžiuje ir turėjo patirti lūžį, perskirsčiusį šeimos narių užimamas pozicijas. Remiantis pirmojo romano *Viduje* analize, tėvo mirties įvykis veikia buvo ne postūmis užimti jo poziciją, kiek slinkti iš tvarkos į chaosą arba simboliškas „išvayrimas iš Rojaus“ liekanti tame pačiame erdvės taške: namai be tėvo tapo nesaugūs. Juos reikia kurti iš naujo, ir jie kuriami ne kur nors konkrečioje vietoje (pasakotoja teigia, kad po tėvo mirties jų šeima dažnai kraustydavosi), bet savo sąmonėje.

Tačiau nepaisant to, jog tėvą pasakotoja prisimena kaip kūrusį saugią aplinką, jos jausmai jam nėra vien tik teigiami. Tai rodo ir minėtoji agresyvumo raiška pasakotojai kalbant apie tėvo kūno fragmentaciją prisiminimuose. Iki dabarties (t. y. laiškų gavimo) momento pasakotoja nesąmoningai pyksta ant tėvo kaltindama už tai, kad pats nepasisaugojo ir rizikuodamas užsikrėsti toliau gydė ligonius: „...nes vos pajutęs pirmąją grėsmę, jis norėjo mus su broliu apsaugoti. Mano tėvas nenutraukė darbo.“²⁶ Gydytojo pareiga pasirodo svar-

²³ Hélène Cixous, 1997, 47 („Mon père revenait privé de son langage. Je le faisais me parler en français. Et je ne sus et ne sais même pas comment était sa langue.“).

²⁴ *Ibid*, 42 („Aujourd’hui comme il y a cinquante ans tous les soirs elle me pousse à manger à sa place elle sert mon père, c’est lui moi son mari qu’elle nourit. Jusqu’ici je croyais que c’était moi.“).

²⁵ *Ibid*, 69 („Je pense aux noms oubliés, aux renoncements, aux sacrifices de corps et d’âmes sur les autres, aux dévotions des vivants et des morts par les

membres de la famille, aux suppressions inadvertantes et définitives, aux fossoyages sur place, aux ablations, aux grappins dans les ouïes, au jeune homme que jamais je n’appelai par son propre nom, et qui respire avec quelque peine, allongé sur le divan. J’ai mal à sa gorge, je ne peux pas m’en empêcher. La gorge de Georges. J’ai son angine.“).

²⁶ *Ibid*, 56 („...car lorsque mon père avait reçu une première menace, il avait voulu nous protéger mon frère et moi. Mon père n’arrêtait pas de travailler.“).

besnė už pareigą šeimai, ir to pasakotoja negali jam atleisti.

Savo santykį su nesančiu tėvu pasakotoja analizuoja per būsenas. Jos išreiškiamos kaip negalėjimas patenkinti vieno iš bazinių žmogaus poreikių – alkio: „...aš alkana, tai nepaliaujamas alkis, alkis tėvo duonos, tų dešimčių metų, kurių nepara-gavau, gyvenimų, kurie būtų galėję būti ir (tuo pačiu) kurių nebūtų galėję būti, tai alkis ir to, ir kitokio, alkis, kuris grįžta į įdu-bas ir įsigrauzia į rankas, alkis, kuris paki-ša man mintį sukandžioti visą šį popierių, sukramtyti, iščiulpti, kad ištraukčiau tėvo minčių čiulpus, galiausiai numalšindama jį didžiuliais žodžių kašniais.“²⁷ Pasakotoja tikisi, jog gautieji laišškai galbūt padėtų atkurti tai, ko ji kadaise neteko: žinojimą, koks galėjo būti jos tėvas.

Tėvo laiškų atsiradimas suponuoja tam tikrą jo grįžimo (prisikėlimo) situa-ciją. Laiškai ne tik glaudžiai susiję su jų siuntėju: jie yra personifikuojami, tarsi juose būtų užfiksuota ir tėvo dvasia, ir kū-niškas pavidalas: „Kalbama apie kartono kapą kūdikiui, kuriame įsitaisė mano tėvo dvasia“²⁸; „Švelniai plazda raidžių blaks-tienos. Daili rašysena meta į mane aiškų žvilgsnį“²⁹; „...tai nebuvo laiškas, tai buvo

jo kraujas, kuris neišdžiūsta, tai buvo šim-tas, penki šimtai veidų, kurie pirma laiko pasilenkė virš manęs ir iš visos Žemės pa-darė man lopšį, tai buvo išsiveržimas to, kas nepalūžo po granitu, po kuriuo kadaise buvo prislėgtos mano tėvo kūno dalys ir galva, kad už bausmę būtų nugalėtas tos, su kuria pasirinko amžinai kovoti.“³⁰ Taip į laiškus perkeliama esminiai žmogaus atri-butai: veidas, akys (žvilgsnis) ir kraujas.

Perskaityti tėvo laišškai galėtų atverti pasakotojai tą jo asmenybės dalį, kurios ji nepažinojo. Tačiau čia pasireiškia tai, ką Lacanas vadino atidėjimu: pasakotoja sąmoningai vis atitolina tą momentą, kai galiausiai imsis skaityti tėvo laiškus. Ji teigia bijojusi to, ką ten rastų: „Manau, aš bijojau jų šešių šimtų balsų.“³¹ Perskaityti tėvo laiškus reikštų jį restauruoti tokį, koks save paliko laiškuose. Laiškų rašymas tė-vui buvo tarsi aistra, esminis instinktas: „Ar jis žinojo, ką daro, rašydamas kiekvie-ną dieną? Galima būtų tai įvardyti kaip epistoliarinio potraukio atvejį, kaip ir Kaf-kos. Tai buvo magiška jėga, ji turėjo egzis-tuoti anksčiau nei sužadėtuvės. Tačiau kas sukelia „epistoliarinį potraukį“? (...) Jis negalėjo nustoti rašyti. Nereikia sustoti. Aš įsivaizduoju pavojų. Bet nieko nežinau. Nežinau, kas yra tobulas laiškas, tai ženklas, metafora, daiktas, tai kitas daiktas, tai

²⁷ *Ibid*, 51 („J'ai faim, c'est une faim infinie, la faim du pain de mon père, la faim de manger des dizaines d'années que je n'ai pas goûtées, la faim des vies qui auraient pu avoir lieu et (en même temps) n'auraient pu avoir lieu, c'est une faim à l'envers de l'envers, une faim qui retourne sur ses creux et se ronge les mains, une faim qui me suggère de mordre tout ce papier, de le mâcher, de le sucer de lui tirer les moelles des pensées de mon père, de la tromper enfin avec de grosses bou-chées de mots“).

²⁸ *Ibid*, 31 („Il s'agit d'un cartombe pour bébé dans lequel l'âme de mon père a pris place.“).

²⁹ *Ibid*, 33 („Les cils des lettres battent doucement. Une belle écriture me lance un regard bien prononcé.“).

³⁰ *Ibid*, 35 („...ce n'était pas une lettre, c'était son sang, celui qui ne sèche pas, c'était cent, cinq cents vi-sages qui d'avance se penchaient sur moi et me faisaient de toute la Terre un berceau, c'était l'éruption de ce qui n'a pas succombé au granit sous lequel jadis on écrasa les membres et la tête de mon père pour le punir d'avoir été vaincu par celle qu'il avait choisi et juré de comba-tre“). Cixous tėvas buvo gydytojas ir mirė per tuberku-liozės epidemiją.

³¹ *Ibid*, 198 („J'avais peur je crois de leurs six cents voix.“).

mūsų prakaitas ir išdavystė kardas, kuriuo rašome sau virš galvos ir ranka, švelnesne nei ranka. Ir tardami „lettre“ mes nežinojome, ką reikia rašyti: „lettre“, „lettres“ ar „l'être.“³² Prancūzų kalba yra paranki čia įvesti tam tikrą netikrumo elementą. „Laiškas“, „laiškai“ ir „esybė“ tariama taip pat, skiriasi tik šių žodžių rašyba. Tai leidžia Cixous tapatinti ženklą su jo prasme-esybe. O jei taip, vadinasi, tėvo parašytuose laiškuose-raidėse glūdi tėvo esybė-esmė.

Susitikimą su tėvu per laiškus pasakotoja atidėlioja ne be priežasties. Remdamiesi Lacanu, čia galime išvengti ir veidrodžio stadijos atspindžių. Laiškų tekstas jai tampa savitu veidrodžiu, parodysiančiu tėvą, su kuriuo pasakotoja tapatinasi per prisiminimus ir kalbą. Vaiko kalba, anot Lacano, pradeda formuotis maždaug tuo metu, kai jis ima atpažinti save veidrodyje. Tuomet jis tampa simbolinės plotmės veikėju. Simbolinė plotmė – tai socialinė terpė, kurioje subjektas pajungiamas kalbos ir įstatymo tvarkai: kalba galingesnė už realumą, nes būtent ji įvardija daiktus, įsteigdama simbolinę tvarką – judesio, įvairovės, skirtumų sritį. Tai veidrodžio stadijos priešingybė: įvaizdintoje plotmėje subjektas susikuria iliuzinį *Ego* [*moi*] vaizdinį, leidžiantį suvokti save kaip visumą,

³² *Ibid*, 73–74 („Savait-il ce qu'il faisait en écrivant tous les jours? On pourrait parler d'un cas de pulsion épistolière, comme pour Kafka. Il y aurait une force, une fée, elle aurait préexisté aux fiançailles. Mais qu'est-ce qui engendre la „pulsion épistolière“ (...). Il ne pouvait pas s'arrêter d'écrire. Il ne faut pas s'arrêter. J'imagine le danger. Mais je ne sais rien. Je ne sais pas ce qu'est une lettre par excellence, c'est un signe, c'est une métaphore, c'est une chose c'est autre chose, c'est notre sueur et notre trahison l'épée que nous écrivons au-dessus de notre tête et la main plus douce que la main. Et nous ne savons pas quand nous disons lettre s'il faut l'écrire lettre lettres ou l'être.“)

tačiau pranešimą apie tai, koks jis yra, subjektas gauna atvirksčia forma kaip atspindį: tik atsispindėdamas Kito žvilgsnyje, jis įgyja tapatumo pojūtį, tačiau kartu jam suteikiama svetimybės dimensija: Aš esu tas, kurį matau kaip *Kitą*. *Kitas* tai pasakotojos tėvas, kurį ji kadaise prarado (*Viduje* žvilgsnis į save tėvo akimis taip pat buvo ryškus) ir kurį dabar reprezentuoja laiškai, t. y. simbolinė plotmė.

Tačiau simbolinę plotmę iškreipia ir daro nestabilią realioji plotmė. Ji atitinka jutiminę subjekto patirtį: pasakotojos tėvo mirties faktą. Realumas į simboliškumą gali tik pretenduoti, kėsintis užimti jo vietą, tad iškyla kaip begalinė gądinanti galia. Pasakotojos sąmonėje ta galia gali pasireikšti kaip trauma, kurią sukeltų naujai įgytas žinojimas, koks buvo realus tėvas tuo metu, kai rašė laiškus. Trauma, anot Lacano, įsiterpia į simbolinę plotmę kaip staigus pertrūkis, žaizda, o jai būdingi simptomai – nerimo priepuoliai, traumuojamo įvykio prisiminimai, košmarai, mirties vaizdiniai. Jo teigimu, „nuo narcisistinio *Aš* atvaizdo nuplėšus visas jį konstitavusias geismų formas, redukuoti į veidą, kurio kaukės slepia vieną vienintelį absoliutų šeiminingą – mirtį“³³. Subjekto mirtis būtų baigtinis realumo triumfas. Vadinasi, pasakotoja, nujausdama grėsmę, vengia skaityti tėvo laiškus: susidūrimas su jais reikštų ir jos, kaip dvilypės asmenybės (susitapatinusios su tėvu per prisiminimus ir kalbą) žlugimą.

Remdamiesi Lacano teorija, galėtume teigti, jog Cixous romano siužetas (tik-

³³ Jacques Lacan, „Variantes de la cure-type“, *Écrits: Le champ freudien collection dirigée par Jacques Lacan*, Paris: Éditions du Seuil, 1966, 347.

liau, jo užuomazgos, nes aiškios siužetinės linijos nėra, išskyrus pradžios tašką, kai brolis perduoda pasakotojai dėžutę su tėvo laiškais, ir pabaigoje išsakytą pasakotojos ryžtą: „Aš juos perskaitysiu rytoj, sakau garsiai. Tai pažadas. Rytoj bus 1995 m. rugpjūčio 24“³⁴) gana tiksliai atspindi atidėliojimo mechanizmą: romano schema lemia pasikartojantis veiksmas, kurį, anot Lacano, reikia atpažinti kaip pasikartojimų automatizmą, reguliuojantį subjekto veiksmus ir tiesiogiai susijusį su kalba. Pasakotoja yra įtraukiama į šią grandinę – jos, kaip subjekto, vietą, jau nulėmė laiškų atsiradimas, kuris verčia užimti tam tikrą poziciją kalbos sistemoje, priklausančią nuo to, ar laišakai bus perskaityti, ar ne.

Pasakotoja šia situacija pasinaudoja savaip: kaip galimybė pačiai kurti pasakojimą apie tėvą. Šis pasakojimas užrašomas kaip romanas *Taigi, mano tėvo laišakai*. Laiškai („les lettres“) tampa raidėmis („les lettres“). Turėdama tėvo laiškus, pasakotoja gali disponuoti jais kaip nori, t. y. iš dalies yra įgijusi galią laiškų-raidžių atžvilgiu. Tai suvokus ateina palengvėjimas: „Aš atrandau save: plevenu raidžių lūpomis kaip šypsena.“³⁵ Taip ji transformuojasi į rašytoją – kūrėją, galinčią pateikti skaitytojams tokį tėvo paveikslą, kokį nori, jog skaitytojas matytų: iš esmės idealizuotą. Tai nėra rekonstrukcija iš prisiminimų tiesiogine reikšme: tėvo paveikslas čia yra rekonstruotas iš kalbos per raštą, ar veikiau

– sukurtas kaip fikcija. Skaitytojas gauna tik pažadą, kad laišakai bus perskaityti, tačiau ar taip buvo iš tiesų, neįmanoma patikrinti.

Išvados

Tėvo paveikslas Cixous kūrinuose *Viduje* ir *Taigi, mano tėvo laišakai* nėra rekonstruojamas iš vaikystės prisiminimų, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Čia kuriamas idealizuotas tėvas, su kuriuo pasakotoja tapatinasi pirmiausia per kalbą. Tačiau kalba nėra statiška, ji nuolatos kinta priklausomai nuo aplinkybių, todėl iškyla grėsmė ir sukurtojo pasaulio stabilumui. Geriausias būdas atkurti buvusią tvarką – užrašyti pasakojimą apie nekintantį tėvą, taigi čia, skirtingai nuo kūrinių apie motiną grupės, kur tiek motinos paveikslas, tiek ryšys su ja transformuojamas nuo tariamo pabėgimo, vaduojantis iš priklausomybės paauglystėje iki to ryšio įtvirtinimo per kūrybą motinai mirštant / mirus, tėvo paveikslas dukters sąmonėje idealizuojamas nuo pat pradžių, tačiau santykis kinta: nuo nesąmoningo idealizavimo, kuriant visagalio tėvo figūrą, einama prie visiškai priešingo santykio: tėvo-personažo, kuris tampa pavaldus rašančiosios valiai išlaikyti tai, ką ji buvo sukūrusi vaizduotėje, ir kartu perkuriant pateikti skaitytojui taip, kaip pati nori.

Taigi kūrinių analizė parodė, kad tiesioginis tėvo paveikslo restauravimas yra negalimas. Tačiau jis išlieka ta pagrindine ašimi, aplink kurią laisvai dėliojant biografines detales kuriamas intriguojantis siužetas.

³⁴ Hélène Cixous, 1997, 199 („Je les lirai demain, dis-je, à haute voix. C'est promis. Demain ce sera le 24 août 1995.“).

³⁵ *Ibid*, 198 („Je me trouve: je flotte sur les lèvres des lettres comme un sourire.“).

LA POSSIBILITÉ DE RESTAURER LE RAPPORT ENTRE LE PÈRE ET LA FILLE DANS LES ŒUVRES D'HÉLÈNE CIXOUS *DEDANS* ET *OR, LES LETTRES DE MON PÈRE*

Neringa Mikalauskiėnė

R é s u m é

Dans cet article, on débat une possibilité de restaurer le rapport entre le père et la fille dans les œuvres d'Hélène Cixous *Dedans* (1967) et *Or, les lettres de mon père* (1997).

L'analyse des textes de Cixous est fondée sur la méthode psychanalytique de la critique littéraire à partir des thèses principales de Freud et de Lacan. Nous supposons que c'est le langage (oral ainsi qu'écrit) qui montre le rapport entre le père et sa fille dans les œuvres de Cixous.

L'image du père dans les œuvres d'Hélène Cixous est reconstruite d'après les souvenirs de l'enfance. Dans le roman *Dedans* on trouve le père idéal avec qui la narratrice fait son identité à l'aide du langage. Mais la langue se transforme toujours, ce qui menace de réfuter la stabilité de son monde. On

suppose que le meilleur mode de reconstituer l'ordre pr c dent, c'est d'écrire un récit sur le père en tant qu'une figure figée. Ainsi on constitue, sur le plan de l'art, un nouveau rapport avec le père à travers le statut d'une œuvre d'art. L'image du père omnipotent est transformée en père-personnage qui devient subordonné à la volonté de l'auteur de conserver tout ce qu'elle avait établi dans son imaginaire et de le présenter au lecteur comme elle le veut.

Donc l'analyse des œuvres montre que la possibilité de restaurer le rapport entre le père et la fille n'existe pas au sens propre. Mais nous considérons que les textes de cette auteure sont intéressants en tant que des exemples de la littérature contemporaine qui représente la synthèse des genres.

Gauta 2012 06 01

Priimta publikuoti 2012 09 30

Autor s adresas:

Vilniaus universiteto

Pranc zų filologijos katedra

Universiteto g. 5, LT-01513

El. pařtas: dangvyde@gmail.com